

Tytarenko, D. M. 2000. Ofitsiina presa Donechchyny v period nimetsko-fashystskoi okupatsii (1941–1943). *Zb. prats naukovo-doslidnoho tsentru periodyky LNB im. V. Stefanyka (Lviv)*. 8. 199–212.

Tytarenko, D. M. 2001. Okupatsiina presa Donbasu yak dzherelo z istorii kultury reionu. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*. 4. 191–198.

Tytarenko, D. M. 2008. Teatr, kino, periodyka, muzei: kulturne zhyttia ukraïnskykh oblastei zony viiskovoi administratsii. *Ukraina moderna*. 2 (13). 131–146.

Tytarenko, D. M. 2012. «Prosvita» v period natsystskoi okupatsii yak chynnyk hromadskoho zhyttia na skhodi Ukrainy (zona viiskovoi administratsii). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 22. 280–285.

Ukrainske kulturne zhyttia. 1942. *Mariupilska hazeta*, 8 zhovtnia. 4.

Yak sviatkuvaly Rizdvo na Ukraini, 1942, *Mariupilska hazeta*, 25 hrudnia. 4.

Yas, O. V. 2003. Antonovych Mykhailo Dmytrovych. *Entsyklopediia istorii Ukrainy: u 10 t.* 1: A–V. 107–108.

УДК 93:341.32

DOI: 10.20535/2307-5244.45.2017.117730

Ш. Ш. Рамазанов, І. К. Лебедев

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

*Sh. Ramazanov, I. Lebedev
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

ПРО ПЕРШИЙ ЕТАП ЛЬВІВСЬКО-САНДОМИРСЬКОЇ НАСТУПАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ 13–27 ЧЕРВНЯ 1944 Р.

Lviv-Sandomierz Offensive Operation (First Stage, 13–27th of June, 1944)

У статті розглядається перший етап Львівсько-Сандомирської наступальної операції — однієї з найважливіших військових операцій, завершення якої дало радянським військам змогу вийти на західний кордон України. Автори аналізують наступальні дії військ 1-го Українського фронту, під час яких відбувся успішний прорив оборони німецьких військ.

Ключові слова: Друга світова війна, війська 1-го українського фронту, група армій «Північна Україна».

The article describes the first stage in one of the most important military operations — Lviv-Sandomierz. Its success allowed Soviet troops to enter western part of Ukraine. The authors analyse offensive actions First Ukrainian Front troops,

that broke German army's defence down. The Lviv-Sandomierz operation had two stages, aimed at breakthrough of the German defense and setting ground for the First Ukrainian Front to continue the offensive westwards. During this offensive operation, Soviet troops liberated a number of Ukrainian cities, caused considerable damage to the German army and captured many trophies: tanks, cannons, aircraft, weapons and military equipment.

Keywords: World War II, troops of the 1st Ukrainian Front, Army Group «Northern Ukraine».

Кінець 1943 — початок 1944 рр. позначилися важливими наступальними операціями Червоної Армії: в жовтні — листопаді 1943 р. німецькі війська було розбито під Києвом, у лютому 1944 р. — в районі м. Корсунь-Шевченківський. У лютому — березні 1944 р. в результаті масованого удару військ 1-го, 2-го і 3-го Українських фронтів було звільнено Правобережну Україну, що створило сприятливі умови для подальшого наступу радянських військ і остаточного вигнання ворога з території України.

Після завершення наступу радянських військ на Правобережній Україні 1943–1944 рр. війська 1-го Українського фронту вийшли на рубіж південно-західніше від м. Ковель, західніше від міст Луцьк, Тернопіль, Коломия, Кути й розгорнули підготовку Львівсько-Сандомирської наступальної операції.

У червні — листопаді 1944 р. становище Німеччини стрімко погіршилося, адже 6 червня розпочалася висадка англо-американських військ у Нормандії, що ознаменувало відкриття другого фронту в Європі. Окрім того, червень і липень характеризувались успішними боями Червоної Армії на важливих стратегічних напрямках — Білоруському та Львівсько-Сандомирському.

Актуальність дослідження полягає у висвітленні маловідомих фактів, пов'язаних з проривом заклої оборони німецьких військ під час Львівської фронтової наступальної операції та звільнення Львова, що стало вирішальним етапом успішного проведення Львівсько-Сандомирської стратегічної наступальної операції.

Метою статті є висвітлення, на підставі аналізу спеціальної літератури, наступальних дій військ 1-го Українського фронту на Львівському напрямку 13–27 липня 1944 р. у ході Львівсько-Сандомирської наступальної операції, проведеної в два етапи від 13 липня до 29 серпня 1944 р.

Львівсько-Сандомирська стратегічна операція складалася з трьох фронтових наступальних операцій: Львівської, Станіславської й Сандомирської, першою з яких була Львівська (13–27 липня 1944 р.) (Грицюк, В., Лисенко, О. 2014), під час якої було успішно прорвано оборону німців, оточено їхнє бродівське угруповання та відбито контрудари в районі Золочева.

В цей час фронт від річки Прип'яті до Карпат обороняла група армій «Північна Україна» під командуванням генерал-полковника Й. Гарпе, яка на 10 липня 1944 р. мала в складі 37 дивізій (зокрема 6 танкових і моторизованих), 3 піхотні бригади, 3 окремі танкові батальйони і 8 бригад штурмових гармат. Війська групи армій підтримувала авіація 4-го повітряного флоту. Це угруповання включало понад 600 тис. солдат і офіцерів, 6300 гармат і мінометів, 900 танків, 1085 літаків (Грицюк, В. 2010).

Німецьке командування, попри наступ радянських військ у Білорусі, очікувало удару на Львівському напрямі, не допускаючи ослаблення групи армій «Північна Україна» й тримаючи в її складі значні танкові сили. Німці очікували наступу військ 1-го Українського фронту в першу чергу саме на Львівському напрямку, де й виставили оперативний резерв — 3-й танковий корпус, практично безпомилково і точно визначили напрямок головного удару, що готувався. Також вони визначили й контрзаходи на цій ділянці фронту, а саме своєчасно відвели свої війська на другу смугу оборони (Бешанов, В. 2005).

Задум Львівсько-Сандомирської стратегічної наступальної операції полягав у наступі 1-го Українського фронту для прориву оборони противника на двох напрямках. Причому виконання цього завдання мало збігтися за часом із виходом військ Білоруських фронтів на р. Віслу.

Ставка Верховного Головнокомандування (Ставка ВГК) в директиві № 220122 від 24 червня 1944 р. наказала командувачеві 1-го Українського фронту підготувати й провести операцію з розгрому ворожих угруповань на Рава-Руському та Львівському напрямках і виходу військ фронту на рубіж Грубешув — Томашув — Яворів — Галич. Після виконання цього завдання планувалося розвинути наступ військ фронту до р. Вісла на Сандомир і в передгір'я Карпат (Івахів, О., Федоренко, В. 2014). У директиві було передбачено завдання двох ударів: а) з району на південний захід від Луцька у загальному напрямку на Рава-Руську, б) з району Тернополя на Львів. Правоударне угруповання мало частиною сил сприяти просуванню військ лівого крила 1-го Білоруського фронту на Львівському напрямку, лівофлангові армії мали розвинути наступ у напрямку Карпат (Бешанов, В. 2005). Тому рішення командування 1-го Українського фронту полягало в тому, щоб завдати два удари: на Львівському й Рава-Руському напрямках, що дало б змогу розітнути групу армій «Північна Україна», оточити і знищити її в районі Бродів. Ударами на цих напрямках швидше досягалися розгром найбільш боєздатних 1-ї і 4-ї німецьких танкових армій та успішне виконання найближчого завдання фронту.

Керуючись директивою Ставки ВГК, командувач 1-го Українського фронту маршал Радянського Союзу І. Конєв вирішив головний удар завда-

ти в центрі фронту на Львівському напрямку, оскільки він виводив до Львова, що забезпечувало розтинання угруповання німецьких військ на дві частини і створювало вигідні умови для подальшого оволодіння промисловим Дрогобицьким районом і розвитку наступу до р. Вісла.

Важливо було завдати головного удару й на Рава-Руському напрямку, адже при цьому слід було досягти тісної взаємодії головних сил фронту з військами лівого крила 1-го Білоруського фронту, який переходив у наступ 18 липня на Люблінському напрямку, і забезпечувалась можливість вийти на р. Вісла найкоротшим шляхом. Але в цьому разі основні сили німецького угруповання залишались осторонь, що було вкрай небезпечно. Тому тут було вирішено завдати другий удар, трохи меншої сили, ніж на Львів (Івахів, О., Федоренко, В. 2014).

У напрямку Рави-Руської на фронті 13-ї армії передбачалося ввести у прорив 1-шу гвардійську танкову армію й кінно-механізовану групу генерала Соколова, в напрямку Львова на фронті 60-ї армії вводились у прорив 3-я гвардійська танкова армія, націлена на обхід Львова з півночі, і 4-а танкова армія, яка обходила Львів з півдня. Перед 3-ю гвардійською танковою армією поставили завдання «наступати на ділянці прориву 60-ї армії і стрімко розвивати прорив у напрямку Золочів, Ферлеювка, Буск, Жулкев, Янув, розгромивши Львівське угруповання противника. У перший день операції вийти в район Сасов, Жулице, Ворняки, Оберлясув; на другий день — Побужани, Новоселки-Лиско, Ферлеювка, Буск. У подальшому, розвиваючи наступ, обходити Львів з півночі і північного заходу, не допустити відходу противника зі Львова на північний захід, і на 4-й день операції оволодіти районом Крехув, Янув, Ямельна, Макротин, Жулкев. Сильними передовими загонами захопити Яворів і переправи через р. Сан у районі Ярослав та південно-східніше, розвідку вести на Любочів, Ярослав. Увійти в бойове зіткнення з 13-ю армією в районі Холунов, з 1-ю гвардійською танковою армією й кінно-механізованою групою генерала Соколова в районі Рава-Руська і з 4-ю танковою армією в районі Велькополе, Суховоля» (Шейн, Д. 2009).

Те, що війська 1-го Українського фронту одночасно завдавали потужних ударів на Львівському й Рава-Руському напрямках, створювало сприятливі умови для оточення і знищення німецького угруповання в районі м. Броди, що неодмінно порушувало стійкість усієї системи оборони противника, який не мав достатніх резервів (Гречко, А. 1960).

Для виконання завдань у складі 1-го Українського фронту було зосереджено 7 загальновійськових, 3 танкові, 2 повітряні армії, 2 кінно-механізовані групи, а також багато інших з'єднань і частин, до яких належало 74 стрілецьких, повітрянодесантних та кавалерійських дивізій, 10 танкових і ме-

ханізованих та 6 кавалерійських корпусів, 4 артилерійські й 9 зенітно-артилерійських дивізій, 7 гарматних, 7 винищувально-танкових, 3 мінометні, 1 гаубична, 4 окремі танкові й механізовані бригади та понад 100 частин різноманітного призначення (Полушкин, М. 1969).

Це було найбільше фронтове з'єднання з тих, які брали участь у попередніх наступальних операціях. З радянського боку в операції брали участь: офіцерів і солдатів — 843 772, з урахуванням тилів — до 1,2 млн. осіб, гармат і мінометів — 2400, бойових літаків — 3300. До того ж на території Західної України в тилу ворога діяло 11 партизанських з'єднань, у яких налічувалося 12,6 тис. партизанів (Грицюк, В. 2014). За бойовим складом, кількістю артилерії, танків і літаків 1-й Український фронт перевищував 2-й і 3-й Українські фронти разом узяті (Жилин, П. 1988).

Операція розпочалась у другій декаді липня. Її метою було силами 1-го Українського фронту й лівого крила 1-го Білоруського фронту розгромити групу армій «Північна Україна», оволодіти містами Львів, Перемишль, остаточно звільнити Західну Україну, розпочати визволення Польщі. Задум Львівсько-Сандомирської наступальної операції передбачав оточити і знищити львівсько-бродівське угруповання німців, розітнути групу армій «Північна Україна», одну її частину відкинути в район Полісся, другу — в Карпати, а головними силами фронту вийти на рубіж р. Вісла.

За характером виконуваних завдань військ 1-го Українського фронту Львівсько-Сандомирська наступальна операція проводилась у два етапи. Перший етап (13–27 липня) включав прорив німецької оборони на Рава-Руському та Львівському напрямках. Другий етап операції (28 липня — кінець серпня) включав глибокі наступальні дії Червоної Армії на території Львівщини та в південно-східних районах Польщі (Семенів, О. 2012).

13 липня потужним ударом на Рава-Руському напрямку почалася Львівська фронтова наступальна операція. Напередодні противник почав відводити свої війська з першої на другу лінію оборони.

Вранці 13 липня на Рава-Руському напрямку перейшли в атаку передові батальйони 3-ї гвардійської танкової й 13-ї армій, які за підтримки частин сил дивізій першого ешелону прорвали оборону противника і просунулися на глибину 8–12 км. 14 липня вступили в бій головні сили армій, просунувшись до кінця 15 липня на глибину 25–30 км, на фронті — на 60 км. 16–17 липня в прорив було введено кінно-механізовану групу генерала В. Баранова і 1-у гвардійську танкову армію, з'єднання якої 18 липня форсували Західний Буг південніше від Соколя, а кінно-механізована група захопила село Деревляни, відрізавши шлях на Захід бродівському угрупованню німців (Грицюк, В. Лисенко, О. 2014).

13 липня в результаті того, що 60-а та 38-а армії прорвали фронт у районі Колтів, у прорив було введено 3-ю гвардійську та 4-у танкову армії. 14 липня стало першим днем наступу головного ударного угруповання фронту на Львівському напрямку. Вранці 14 липня передові батальйони 60-ї та 38-ї армій почали активні дії, в результаті яких вдалося заволодіти окремими ділянками першої лінії німецької оборони (Семенів, О. 2013). Тут противник чинив шалений опір і підтягнув для контрударів дві танкові дивізії. Прорив оборони німецьких військ не вдався. Обстановка на Львівському напрямку складалась так, що подальше затримання з введенням у прорив танкових армій могло зірвати задум з оточення бродівського угруповання німецьких військ і подальший розвиток наступу на Львів. Тому командувач 1-го Українського фронту маршал І. Конєв був змушений на другий день наступу ввести в бій передові загони корпусів 3-ї гвардійської танкової армії під командуванням П. Рибалка. Незважаючи на несприятливу для маневру ситуацію, частини 3-ї гвардійської танкової армії почали просуватися на північний захід від Львова в обхід бродівського угруповання гітлерівців для з'єднання з кінно-механізованою групою генерал-лейтенанта В. Баранова, яка наступала з півночі (Паротькін, І. 1946). Спільними зусиллями вдалося подолати німецьку оборону, але на досить вузькій ділянці в районі с. Колтів.

Остерігаючись оточення свого бродівського угруповання в районі Золочева, німці зосередили велику групу військ у складі двох піхотних дивізій і з 16 липня завдали низку контрударів на північ з одночасним наступом з району Сасів на південь, щоб закрити вузький «коридор» і відрізати танкові формування П. Рибалка, які діяли в глибині оборони. Незважаючи на складну обстановку, командувач фронту І. Конєв ухвалив ризиковане рішення — ввести в бій головні сили 3-ї гвардійської танкової армії. Вранці 16 липня танкові частини рушили в оперативну глибину через так званий «колтівський коридор», завширшки 4–6 км і завдовжки 16–18 км південніше від с. Колтів. Отримавши стратегічну ініціативу, танки 9-го механізованого корпусу 16 липня досягли с. Жуличі, північніше від м. Золочів, 7-го танкового корпусу — с. Почапи північно-західніше від Золочева. 6-й танковий корпус залишився в «коридорі» й зосередився на обороні його північного краю в районі с. Колтів (Семенів, О. 2013).

Активні дії німецької оборони на правому фланзі прориву, вузькість «коридору» завадили швидкому просуванню радянських військ через «колтівський коридор».

Через «колтівський коридор» по одному маршруту під фланговим вогнем противника 16 липня було послідовно введено у прорив головні сили 3-ї гвардійської танкової армії (Дайнес, В. 2010). До кінця 18 липня радянські вій-

ська прорвали німецьку оборону на глибину 50–60 км, форсували р. Пелтів і вийшли в район Дзедзілов, Красне, Деревляни, частина їх сил з'єдналася з кінно-механізованою групою генерал-лейтенанта В. Баранова, завершивши оточення бродівського угруповання противника. Оскільки прорив німецької оборони розвивався повільно, командував фронту І. Конєв прийняв рішення зранку 17 липня ввести у прорив 4-у танкову армію (командувач — генерал-полковник Д. Лелюшенко) на напрямку 38-ї армії вслід за 3-ю гвардійською танковою армією. Для стійкого забезпечення флангів танкових армій, що вводились у прорив, у смугу 60-ї армії було перекинуто 4-й танковий корпус з ударної групи 1-ї гвардійської танкової армії та 31-й танковий корпус із кінно-механізованої групи генерал-лейтенанта С. Соколова, що допомогло відтягнути значні сили німецького танкового угруповання, чим полегшило становище з'єднань 38-ї армії, яка протягом 16–17 липня значно просунулася вперед (Гречко, А. 1960).

17 липня 1944 р. 3-я гвардійська танкова армія повністю пройшла «колтівський коридор» і вийшла на оперативний простір. До кінця дня 9-й механізований корпус оволодів Красним, 7-й танковий корпус — Бортковим, наблизившись на 30-кілометрову відстань до м. Львів.

18 липня 1944 р. у «колтівському коридорі» склалася надзвичайно важка ситуація. Для проходу радянських військ через прорив існувало лише дві ґрунтові дороги: с. Гарбузів — Нише, с. Перепільники — Нише. Саме цими двома дорогами проходили величезні колони танків, автомашин, артилерії та піхоти. Навіть невеликий обстріл призводив до значних втрат серед радянських військ. Тому вирішальне значення мало застосування авіації, яка постійно прикривала «коридор» з повітря, завдавала удару по скупченнях німецьких військ на флангах. Для ліквідації проблеми вузького прориву радянське командування вирішило знищити «бродівський котел». У результаті потужних ударів радянських сил, особливо авіації та артилерії, 22 липня бродівське угруповання німців було повністю розгромлено. Значну роль у його ліквідації відіграла авіація 2-ї повітряної армії (Грицюк, В. 2010).

В ході боїв війська 1-го Українського фронту знищили до 38 тис. німецьких солдатів і офіцерів, взяли в полон 17 тис. вояків (Герасимов, І. 2000), а також захопили понад 1800 гармат і мінометів різних калібрів, 3850 автомашин та багато військової техніки й спорядження. У «бродівському котлі» зазнала поразки 14-та Військова гренадерська дивізія СС (Галицька № 1), в якій до початку бойових дій налічувалося 13 299 солдатів, сержантів і офіцерів. Дивізійники втратили вбитими 4 тис., полоненими — 2 тис. чол., ще 3 тис. вдалося уникнути оточення. Значна частина вояків змішалася з місцевим населенням, більшість з них потрапили до загонів

Української повстанської армії (Грицюк, В., Лисенко, О. 2014). Згідно з іншими даними, втрати німців становили до 20 тис. солдат і офіцерів убитими, в полон потрапило 13 тис. вояків. У «бродівському котлі» було знищено 40-у і 361-у піхотні дивізії, рештки 349-ї піхотної дивізії, 454-у охоронну дивізію, 14-ту дивізію СС «Галичина» (без одного полку), 505-й і 507-й окремі важкотанкові батальйони (Шейн, Д. 2009).

В особливо складних умовах прорив проводився на головному Львівському напрямку, де діяли війська 60-ї і 38-ї армій. Війська обох армій перейшли в наступ 14 липня. До кінця дня вони просунулись на глибину 4–6 км. 15 липня німецькі війська з району Зборова завдали контрудару по лівому флангу 38-ї армії й посунули деякі з'єднання на відстань від 2 до 4 км. Змушені були зупинитися та відбивати їхні атаки й лівофлангові з'єднання 60-ї армії. В результаті війська першого ешелону змушені були зупинитися і відбивати ці контрудари. До ранку 16 липня військам 60-ї і 38-ї армій вдалося пробити в німецькій обороні тільки вузький коридор (Івахів, О., Федоренко, В. 2014).

17 липня 1944 р. 38-а армія змінила тактику та зламала німецьку оборону. 67-й стрілецький корпус заволодів с. Кудимівці, Тустоголови, Ярчівці, 52-й стрілецький корпус зміг вийти до р. Стрипа, при цьому 316-а стрілецька дивізія зайняла с. Ольшамажур, Футори, а 304-а стрілецька дивізія захопила сильний оборонний пункт німців у с. Озерна, с. Красне і В. Плавуча, звільнила м. Козлів, що тривалий час було важливим опорним пунктом німецької оборони. 101-й стрілецький корпус зосередився на лівому фланзі «колтівського коридору»; 110-а стрілецька дивізія — в районі с. Вовчківці, Гукалів; 70-а стрілецька дивізія — східніше від с. Ярославці.

19 липня 1944 р. 38-й армії вдалося значно розширити «колтівський коридор» на південному фланзі, відвоювавши с. Вовчківці та Кабарівці. Розпочалася часткова операція з оволодінням районним центром та залізничною станцією Зборів. 67-й стрілецький корпус обійшов м. Зборів з півночі, а 52-й корпус — з півдня, форсувавши ріку Стрипа південніше від Зборова. Таким чином, значно розширивши «колтівський коридор», частини 38-ї армії розбили надії німецького командування на визволення оточеного угруповання в районі Бродів і почали неухильно просуватися на захід у Львівському напрямку (Семенів, О. 2013).

Вранці 19 липня до штабу 3-ї гвардійської танкової армії надійшла телеграма Військової Ради фронту: «1. Командувачу 3-ї гвардійської танкової армії не пізніше, ніж уранці 20.7.44 обхідним маневром з півночі і північного заходу оволодіти Львовом.

Групі генерала Баранова 19.7.44 оволодіти Жулкевим.

2. Командувачу 4-ї танкової армії стрімким ударом в обхід м. Львів з півдня у взаємодії з 3-ю гвардійською танковою армією оволодіти м. Львів» (Шейн, Д. 2009).

Згідно з дорученням (наказом) Військової Ради фронту об 11-й годині 19 липня командувач 7-го гвардійського танкового корпусу і 9-го мехкорпусу отримали наказ командувача армії про поворот на південний захід і розвиток наступу в напрямку Львова.

Важкі наступальні бої тривали два дні. Найбільшого успіху досяг 7-й гвардійський танковий корпус: 20 липня його війська зайняли Великий і Малий Дорошув, а 21 липня — Зашкув. Війська 9-го мехкорпусу оволоділи Куликувим, 6-й гвардійський танковий корпус зайняв Ременув і Цеперув, однак сильні контрудари й шалений опір противника зі сторони Львова не дали змоги далі наступати на Львів.

Командування фронтом передбачило можливі труднощі захоплення Львова несподіваним ударом з півночі та вже о 4-й годині 20 липня направило командувачу 3-ї гвардійської танкової армії телеграму: «У разі, якщо зустрінете потужний супротив при атаці Львова з півночі та північного сходу, обходити Львів глибше із заходу» (Шейн, Д. 2009).

Наступ військ 3-ї гвардійської танкової армії на Львів із заходу почався зранку 26 липня одночасно з двох напрямків: через Грудек-Ягельонський силами 7-го гвардійського танкового корпусу і через Янув силами 52-ї танкової бригади за підтримки двох мотострілецьких батальйонів 9-го мехкорпусу, зведених у групу під командуванням генерал-майора І. Зиберова. Протягом дня 26 липня до угруповання армій, що наступало на Львів, приєдналися 56-а гвардійська танкова бригада і 280-а стрілецька дивізія 13-ї армії, підпорядкована командувачу 3-ї гвардійської танкової армії на час з захоплення Львова. 26 липня війська, що наступали на Львів, успіху не мали.

Налагодивши за ніч з 26 на 27 липня взаємодію й відновивши наступ, о 6-й годині 27 липня війська 56-ї гвардійської танкової бригади та 280-ї стрілецької дивізії витіснили противника з позицій у Януві й досягли головними силами північно-західної околиці Львова. Зранку 27 липня до Львова почали входити з півночі та сходу стрілецькі частини 60-ї армії, а війська 4-ї танкової армії дійшли до центру міста. О 15-й годині 27 липня війська групи І. Зиберова почали наступати на захід і південний-захід назустріч головним силам 7-го гвардійського танкового корпусу. Війська противника спішно почали відходити в південному й південно-західному напрямках.

Отже, 27 липня в результаті концентричних ударів 3-ї гвардійської танкової армії з заходу, 60-ї армії зі сходу та 4-ї танкової армії з півдня Львів бу-

ло звільнено. 1-а гвардійська танкова армія, перейшовши у наступ, 16 липня форсувала р. Гнила Липа і 24 липня звільнила м. Галич, 27 липня — м. Станіслав. 18-а армія перейшла внаступ 23 липня і 27 липня вийшла в район Калуща. Таким чином, війська 1-го Українського фронту завершили 27 липня 1-й етап Львівсько-Сандомирської наступальної операції, прорвали оборону ворога на всю оперативну глибину, просунувшись на головному напрямку на 200–220 км, досягли рубежа північно-західніше від Янува, Ниско, Соколува, Перемишля, північніше від Добромилля, Ходорова, Калуща, західніше від Солотвина й розітнули групу армій «Північна Україна» на 2 частини. 4-а танкова армія відходила в північно-західному напрямку за р. Вісла, 1-а танкова й 1-а угорська армії відкочувались на південний захід до Карпат. Завдання 1-го етапу Львівсько-Сандомирської наступальної операції було повністю виконано. Порядок подальших операцій 1-го Українського фронту було визначено директивою Ставки від 28 липня 1944 р.

В ніч з 28 на 29 липня Ставка спрямувала до штабу фронту директиву № 220163: «Військам 1-го Українського фронту наступ далі з завданням: а) силами 13-ї армії генерала Пухова та 1-ї гвардійської танкової армії генерала Катюкова стрімко вийти до р. Вісла, форсувати її з ходу і захопити плацдарми на її західному березі, на ділянці Сандомир; б) центром фронту вийти на р. Вислока й оволодіти районом Санок, Дрогобич, Долина; в) силами 1-ї гвардійської і 18-ї армій захопити й міцно утримувати перевали через Карпати на напрямках Гуменне, Ужгород, Мукачеве» (Шейн, Д. 2009).

Таким чином, до 27 липня 1944 р. з'єднання 1-го Українського фронту виволопили Львів, Перемишль, Станіслав, Галич. Загальна кількість втрат групи армій «Північна Україна» з 14 до 23 липня досягла 200 тис. солдат і офіцерів. Окрім того, радянські війська захопили багато трофеїв: 537 танків, 120 літаків, понад 4 тис. гармат і мінометів, 316 бронемашин, 10 277 автомобілів, 28 залізничних ешелонів, 190 військових складів і багато іншого озброєння та майна (Грицюк, В. Лисенко, О. 2014).

Перший етап Львівсько-Сандомирської стратегічної наступальної операції завершився з виходом радянських військ на державний кордон СРСР зранку 1941 р. Групу німецьких армій було розрізано навпіл, її частини відступили до р. Вісли і Карпат. Наступна фаза полягала в захопленні силами 1-го Українського фронту плацдармів на р. Вісла в районі Баранова — Шидлува — Сандомира.

Отже, успішне проведення Львівської фронтової наступальної операції мало велике стратегічне значення. Було розгромлено й відкинута за р. Сан і Вісла група армій «Північна Україна», знищено бродівське, розгромлено львівське і рава-руське угруповання ворога. Було створено сприятливі умо-

ви для військ 1-го Українського фронту, щоб ті могли без затримки наступати далі на захід і успішно завершити другий етап Львівсько-Сандомирської операції, яка тривала з 27 липня по 29 серпня 1944 р.

Бешанов, В. 2005. *Десять сталинских ударов*. Москва: АСТ, Минск: Харвест. Герасимов, І. (гол. ред. кол.), Муковський, І., Панченко, П. 2000. *Безсмертя, Книга пам'яті України*. Київ: Книга пам'яті України.

Грицюк, В., Лисенко, О. 2014. Львівська фронтова наступальна операція: Перемога з другої спроби. *Віче*. № 13. 64–65.

Грицюк, В. 2010. *Львівсько-Сандомирська стратегічна наступальна операція (13.07.44–29.08.44)*. Україна в Другій Світовій війні: погляд з XXI ст. Історичні нариси у двох книгах. Київ: Наукова Думка. Кн. 1. 290–292.

Гречко, А. 1960. Некоторые вопросы военного искусства в Львовско-Сандомирской операции. *Военно-исторический журнал*. № 2. 15–31.

Дайнес, Д. 2005. *Советские танковые армии в бою*. Москва: Яуза: Эксмо.

Жилин, П. (ответ. ред). 1988. *Боевой состав Советской Армии. Ч. IV. (январь — декабрь 1944 г.)*. Москва: Воениздат.

Івахів, О., Федоренко, В. 2014. Питання воєнного мистецтва у Львівсько-Сандомирській наступальній операції 1944 р. *Військово-науковий вісник*. Вип. 22. 52–56.

Полушкин, М. 1969. *На сандомирском направлении. Львовско-Сандомирская операция (июль — август 1944 г.)*. Москва: Воениздат.

Паротькін, І. 1946. *Визволення Західної України*. Київ: Політвидав України. (укр. вид-во політ. Літератури).

Семенів, О. 2012. Військово-історичні аспекти проведення наступальних та оборонних операцій Червоної Армії і Вермахту на території Західної України (березень — липень 1944 р.). *Перша міжнародна науково-практична конференція присвячена подіям Другої Світової війни на території Волинської області. Луцьк 23–26 квітня 2012 р. Збірник наукових праць*. 269–274.

Семенів, О. 2013. Наступальні дії Червоної Армії на території Тернопільської області в період проведення Львівсько-Сандомирської наступальної операції. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія Історія. Вип. 1. Ч. 2. 52–56.

Шейн, Д. 2009. *Танковая гвардия в бою*. Москва: Яуза: Эксмо.

Beshanov, V. 2005. *Desyat' stalinskikh udarov*. Moskva: AST, Minsk: Kharvest.

Herasymov, I. (hol. red. kol.), Mukovs'kyu, I., Panchenko, P. 2000. *Bezsmertya, Knyha pam'yati Ukrainy*. Kyiv: Poshukovo-vydavnyche ahentstvo «Knyha pam'yati Ukrainy».

Hrytsyuk, V., Lysenko, O. 2014. L'vivs'ka frontova nastupal'na operatsiya: Peremoha z druhoyi sprobu. *Viche*. № 13. 64–65.

Hrytsyuk, V. 2010. *L'vivs'ko-Sandomyrs'ka stratehichna nastupal'na operatsiya (13.07.44–29.08.44)*. Ukrayina v Druhiy Svitovoyi viyny: pohlyad z XXI st. Istorychni narysy u dvokh knykhakh. Kyiv: Naukova Dumka. Kn. 1. 290–292.

Grechko, A. 1960. Nekotoryye voprosy voyennogo iskusstva v L'vovsko-Sandomirskoy operatsii. *Voyenno-istoricheskij zhurnal*. № 2. 15–31.

Daynes, D. 2005. *Sovetskiye tankovyye armii v boyu*. Moskva: Yauza: Eksmo.

Zhilin, P. (otvet. red). 1988. *Boyevoy sostav Sovetskoy Armii. Ch. IV. (yanvar' — dekabr' 1944 g.)*. Moskva: Voenizdat.

Ivakhiv, O., Fedorenko, V. 2014. Pytannya voyennoho mystetstva u L'vivs'ko-Sandomyrs'kiy nastupal'niy operatsiyi 1944 r. *Viys'kovo-naukovyy visnyk*. Vyp. 22. 52–56.

Polushkin, M. 1969. *Na sandomirskom napravlenii. L'vovsko-Sandomirskaya operatsiya (iyul' — avgust 1944 g.)*. Moskva: Voenizdat.

Parot'kin, I. 1946. *Vyzvolennya Zakhidnoyi Ukrainy*. Kyiv: Polityvdav Ukrainy. (ukr. vyd-vo polit. Literatury).

Semeniv, O. 2012. Viys'kovo-istorychni aspekty provedennya nastupal'nykh ta oboronykh operatsiy Chervonoyi Armiyi i Vermakhtu na terytoriyi Zakhidnoyi Ukrainy (be-rezen' — lypen' 1944 r.). *Persha mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya prysvyachena podiyam Druhoi Svitovoyi vyny na terytoriyi Volyns'koyi oblasti*. Luts'k 23–26 kvitnya 2012 r. Zbirnyk naukovykh prats'. 269–274.

Semeniv, O. 2013. Nastupal'ni diyi Chervonoyi Armiyi na terytoriyi Ternopil's'koyi oblasti v period provedennya L'vivs'ko-Sandomyrs'koyi nastupal'noyi operatsiyi. *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Seriya Istoriya*. Vyp. 1. Ch. 2. 52–56.

Shein, D. 2009. *Tankovaya gvardiya v boyu*. Moskva: Yauza: Eksmo.

УДК 654.19:070[(430.129.7-25)«1950/197»:94(477)«19»]:930.25-027.552

DOI: 10.20535/2307-5244.45.2017.117731

Д. М. Кравець

*Львівська національна наукова бібліотека
України ім. В. Стефаника*

D. M. Kravets

Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine

**УКРАЇНОЗНАВЧА ТЕМАТИКА У ПРОГРАМАХ «РАДІО
СВОБОДА» (1950–1970-ТІ РР.) (ЗА МАТЕРІАЛАМИ
АРХІВУ М. ДЕМКОВИЧА-ДОБРЯНСЬКОГО)**

***Ukrainian Topics in the Radio Liberty Programs (1950s-1970s)
(Based on M. Demkovych-Dobrianskyi's archive)***

У статті на основі особового архівного фонду М. Демковича-Добрянського простежено становлення та розвиток української редакції «Радіо Свобода» (Мюнхен) у 1950–1970-х рр.; відстежується життєвий і творчий шлях фондоутворювача, який очолював українське бюро Радіо в 1950–1970-х рр.; акцентується увага на радіопрограмах, які висвітлювали різні сторінки історії України: проблеми українсько-російських взаємин, історію української церкви, мови, аналіз феномену шістдесятників та дисидентів в СРСР тощо.

Ключові слова: «Радіо Свобода», М. Демкович-Добрянський, історія України, СРСР, УРСР, діаспора.